

тижа. Особенно, если это животное было не местного происхождения - овца, коза. Кажется, основной путь - это экзогамные взаимоотношения, которые предположительно были матрилокальными. В то же время (в среднем неолите) началась торговля янтарем и сланцем с северными соседями. Таким образом, настало время, когда в обществе образовался слой, который требовал всего этого - и это обусловило быстрый прогресс. Внезапное появление и такое же внезапное исчезновение Жуцевской культуры навело некоторых исследователей на мысль о том, что Жуцевская культура принадлежала неизвестному исчезнувшему племени. Однако это не так. Культуру Шнуровой керамики, по нашему мнению, следует понимать как эпоху. А граница между эпохами, глядя из перспективы, всегда представляется внезапной - романская - готическая - ренессансовая и т.д., вроде не имеющие связи между собою. В данном случае также сталкиваемся со сменой эпох, которая только в перспективе представляется внезапной, однако происходящие внутренние глубинные процессы имеют важное значение не только для западных, но и для восточных балтов.

Ildiké Loze

ON CULTURAL DIFFERENTIATION IN THE LATE NEOLITHIC OF EASTERN BALTIC

The territory of Eastern Baltic in the Late Neolithic in the culturally-ethnic respect does not represent a united whole. This is conditioned by the whole course of historical development of culturally-ethnic complexes of the preceding time, because in the Middle Neolithic in the territory under consideration changes took place breaking the cultural unity characteristic of the Early Neolithic Narva culture investigated for the present only in the territory of the Lubāna Lowland (Latvia)¹ and in Estonia².

According to the elaborated chronological scale of the Early Neolithic of Eastern Baltic, the Narva culture dated in the territory of Latvia from the Early Neolithic should be ascribed to 4500-3000/2900 BP.³ The earliest stage of development of this culture investigated in the Zvidze and Osa settlement sites (the Lubāna Lowland) keeps just within these chronological limits, but the middle stage of development of this culture in the Kääpa settlement site (Estonia) dates from a later period of time - 2900-2690 BP.⁴

According to this scale, early monuments of the Neolithic and their radiocarbon datings synchronize with those of the Middle Neolithic cultures of the central part of Eastern Baltic.⁵

In the Middle Neolithic in the territory of Eastern Baltic the presence of two different complexes of the Porous Pottery culture and the Comb-and-Pit-marked Pottery culture was observed. The former was interpreted differently: the Eastern Baltic culture in the territory of the Lubāna Lowland⁶, the Sārņate one - in the Latvian littoral of the Baltic Sea⁷, the Narva one - on the banks of Lake Kretuonas⁸ and in the Lithuanian littoral of the Baltic Sea⁹, but the Comb-and-Pit-marked Pottery culture spread in the territory of Estonia¹⁰, Latvia¹¹, as well as partly on the banks of Lake Kretuonas¹², was connected by investigators only with the western complex of the so-called typical and late comb-and-pit-marked pottery.

According to investigations in the territory of Latvia, the Middle Neolithic Porous Pottery culture (pottery of the Piestiņa and Zvidze type) formed in the course of intermingling of the local Early Neolithic Narva culture and the newcomer - the Comb-and-Pit-marked Pottery culture.¹³

Indeed, the Middle Neolithic pottery of this type in the territory of the Lubāna Lowland possesses features characteristic of the comb-and-pit-marked pottery manifesting themselves in the technology of making and forms of vessels, as well as in ornamentation - the presence of comb and smooth patterns.¹⁴

Particularly strikingly ornaments of comb pattern are represented - uncounted, as well as counted simple, double and multifold rhombs.¹⁵

The character of ornamentation of the Middle Neolithic porous pottery of the Lubāna Lowland (comb and smooth patterns, use of a stick wound round with cord)¹⁶ allows to ascribe this kind of pottery to the comb type when the Early Neolithic pottery of the Narva type in the territory of Latvia is ornamented with both comb pattern and notches.¹⁷

On the other hand, it should be noted that the Middle Neolithic pottery in more southern territories of the region under consideration, in particular on the banks of Lake Kretuonas (the Kretuonas 1B settlement site), was ornamented mainly with notches, but comb imprints were outnumbered.¹⁸ Comb ornamentation was little spread in this region and did not enjoy popularity as compared with pottery of the Lubāna Lowland.

Thus, the Middle Neolithic pottery from the banks of Lake Kretuonas and from the Lubāna Lowland cannot be ascribed to the same cultural unit as to the character of ornamentation of vessels - in the: Lubāna Lowland comb pattern prevails, but on the banks of Lake Kretuonas notches are in the majority.

The local Late Neolithic cultures - the Eastern Baltic culture (pottery of the Abora type) in the Lubāna Lowland¹⁹, the Narva culture in the territory of the Lithuanian littoral of the Baltic Sea²⁰ and on the banks of Lake Kretuonas²¹, as well as the Late Neolithic Comb-and-Pit-marked Pottery culture in Estonia²² - form the stratum of population which the newcomer - the Corded Pottery Culture - came- into contact with.

The Late Neolithic porous pottery of the Lubāna Lowland, investigated in several settlement sites - Abora I, Asne I, Lagaža, Eiņi - as to the character of ornamentation of the surface of vessels, may be ascribed to the type of comb potteries with an increased application of a stick wound round with cord, using also carved lines and geometrical motifs.²³

The Late Neolithic porous pottery from the banks of Lake Kretuonas, investigated after materials of the Žemaitiškė I settlement site, belongs to the group of potteries with notched and carved ornamentation.²⁴

Hence, also in the Late Neolithic in the eastern part of the region under consideration - in the Lubāna Lowland and on the banks of Lake Kretuonas - the presence of potteries with different ornamentation, belonging to different culture units is observed.

When attempting to put culturally-ethnic problems regarding Late Neolithic cultures of local origin, investigators' arguments differ. The Porous Pottery culture (the so-called Eastern Baltic one) in the territory of the Lubāna Lowland is interpreted as a complicated phenomenon, combining in itself both Indo-European and Eastern Baltic-Finnish components.²⁵ This is confirmed not only by studying pottery, its forms, making

technology and ornamentation, but also by investigations in anthropology in the course of which the presence of two anthropological types was stated.²⁶

Another attitude was observed when studying antiquities from the banks of Lake Kretuonas - the decisive role in formation of the Baltic culture was ascribed to the Middle and Late Neolithic Narva culture.²⁷

When investigating ethnogenesis of the Baltic peoples, the Late Neolithic cultures undoubtedly rouse great interest, nevertheless, it is worthwhile also to dwell upon the Corded Pottery culture. The latter, according to opinion of the majority of archaeologists, represents first Indo-Europeans in the territory of Eastern Baltic. However, as to the question on the very Baltic population, scientists are of different opinion. On the one hand, R. Rimantienė has accepted that the newcomer Corded Pottery culture, when interacting with the Niemen one, formed the Rzucew (Pamarių) culture identified with bearers of the Western Baltic ethnos.²⁸ It is emphasized that the substratum of local cultures from the Dnieper-Donets lies in the basis of formation of the Eastern Baltic culture.²⁹ On the whole, it is acknowledged lately that the Western Balts have existed in the region of spreading of the Rzucew culture³⁰, but the bearers of the Middle Dnieper, Fatjanavo and Balanovo cultures are identified with the Eastern Balts³¹.

On the other hand, hypotheses are put forward that the very Baltic cultures are to be sought only in the Bronze Age³² or even in the Early Bronze Age, namely, in the Lubāna, North Byelorussian and Marjanovo cultures, which have formed on the basis of contact of the newcomer Corded Pottery culture with the local Late Neolithic substratum³³. It is admitted also that, according to archaeological data, there is no clear chronological border-line between the ancient Europeans (the most ancient Indo-Europeans - I.L.) of the Balto-Dnieper region and the Balts.³⁴

Basing on these data, an attempt should be made to trace cultural differentiation in the Late Neolithic of Eastern Baltic, as investigators are of different opinion regarding interpretation of the Late Neolithic complexes, including those of the Lubāna Lowland and banks of Lake Kretuonas.

When interpreting the Rzucew culture, it was stated that the latter contained components of "all-European horizon", the Globular Amphora culture, as well as the Nemunas culture³⁵, but questions of the origin of the local Late Neolithic complexes of the territory of Eastern Lithuania were settled differently, admitting the decisive role of local traditions of the Narva culture in the formation of this complex³⁶.

A. Girininkas, the author of investigations carried out in the Kretuonas 1A and 1B settlement sites, considers the number and correlation of vessels found the decisive factor regarding this question.

The latest publication of archaeological materials of the banks of Lake Kretuonas allows to dwell briefly upon correlation of the number of vessels of the Late Narva culture and Corded Pottery culture of these settlement sites. Judging from published data, in the Kretuonas 1A settlement site 130 vessels of corded pottery have been found³⁷, but in the Kretuonas 1B settlement site the minimum number of vessels of the Late Narva pottery was 300³⁸.

Detailed counting and fixation of all three kinds of pottery in the Kretuonas 1A and 1B settlement sites (corded, comb-and-pitmarked and the Late Narva ones) showed that fragments of corded pottery were found in a considerably smaller territory³⁹ as compared with the Late Narva pottery⁴⁰ making almost a half of the area under investigation. Moreover, the density of distribution of fragments of pottery - up to 100-300 fragments per 1 m² in the lower, Late Narva layer and 30 and more fragments of corded pottery per 1 m² in the upper layer - testifies to different population of the settlement site in different periods of inhabitation, with different demographic situation in a concrete settlement site.

It is quite possible that the number of vessels in the Kretuonas settlement sites depended also on the economic complex of the Late Narva culture and that of the Corded Pottery culture. Living in a settled abode and mobility of the population could exert influence also in this respect.

Consideration of all facts ascertained in the territory of Latvia, including settlement sites of the Lubāna Lowland, allows to put forward a thesis on the presence not only of "all-European" horizon but also of "average-European" one in the complex of corded pottery of this territory⁴¹. Moreover, evident prevalence of flint industry characteristic of corded pottery cultures of settlement sites of the Lubāna Lowland should be admitted, where side by side with corded pottery there existed also the other Late Neolithic complex of Abora type consisting of porous pottery of three kinds.⁴² The presence of over 120 vessels of corded pottery with prevalence of porous ceramics of local origin in the Late Neolithic complexes of the Lubāna Lowland settlement sites with the presence of pronounced flint and stone industry of the bearers of the Corded Pottery culture can hardly be explained as a consequence of scantiness of population of the Corded Pottery culture in this territory. Acknowledging the role of local cultures, including the Narva culture of the late period on the banks of Lake Kretuonas, in ethnic processes on the eve of formation of the ethnoses of the Balts, A. Girininkas undoubtedly admits the presence of the Corded Pottery culture in this region, only attaching to it a secondary role in baltization there.

Neither in the territory of Eastern Latvia or in Estonia there are settlement sites with pure complexes of corded pottery. However, observations in the Abora I, Asne I and Eiņi settlement sites show the specific character of populating by the newcomers - bearers of the Corded Pot-

tery culture - areas populated before by bearers of the Eastern Baltic culture (with pottery of the Abora type and accompanying early textile pottery in two variants), bringing with them not only their own pottery, but also a striking stone, flint and amber inventory.

Thus, just this population which had come to the territory of the Lubāna Lowland not earlier than in 2300 BP⁴³ may be compared with sources of the Eastern Baltic ethnoses which became the basis of baltization of the population in Eastern Latvia in the Early Bronze Age (the so-called Lubāna culture), just as tribes of the Marjanovo culture of the same epoch in the middle Dnieper region were the Dnieper Balts.⁴⁴

It is quite possible that just the Late Neolithic complexes which preceded invasion of Corded Pottery cultures - the Late Nemunas, Late Narva or Late Eastern Baltic ones, as well as the Late Volosovo one, made the substratum, which turned out to be different during formation of the Western, Dnieper and Eastern Balts.

Foot-notes:

¹ Лозе И.А. Поселения каменного века Лубанской низины: Мезолит, ранний и средний неолит. Рига, 1988. С. 18-23, 25-27, 35, 48-52, 101-102.

² Jaanits L. Die frühneolithische Kultur in Estland (Congressus secundus internationalis Fennougristarum, Helsinki, 23-28. VIII 1965). Helsinki, 1968. Pars 2. S. 12-25.

³ Лозе И.А., Лийва А.А. Хронология раннего неолита Восточной Прибалтики (по материалам поселений). Latvijas PSR Zinātņu Akadēmijas Vēstis, 1989. Nr. 2 (499). lpp. 50-55, 66.

⁴ Ibid., p. 66, Table 3 on p. 62.

⁵ Лозе И.А., Лийва А.А. Хронология раннего неолита Восточной Прибалтики... С. 66.

⁶ Лозе И.А. Поселения каменного века Лубанской низины... С. 59-67.

⁷ Ванкина Л.В. Торфяниковая стоянка Сарнате. Рига, 1970. С. 142-147.

⁸ Гирининкас А. Крятуонас. Средний и поздний неолит. Lietuvos archeologija. T. 7. Вильнюс, 1990. С. 45-60.

⁹ Rimantienė R. Šventoji. Narvos kultūros gyvenvietės. Vilnius, 1979.

¹⁰ Яните Л.Ю. Поселения эпохи неолита и раннего металла в приустье реки Эмайгыги /Эстонская ССР/. Таллинн, 1959. С. 127-142.

¹¹ Ванкина Л.В. Торфяниковая стоянка Сарнате. С. 120-124; Лозе И.А. Поселения каменного века Лубанской низины... С. 52-59, 106-107.

¹² Гирининкас А. Крятуонас. Средний и поздний неолит... С. 62-63.

- ¹³ Загорские Ф.А. Ранний и развитый неолит в восточной части Латвии: Автореф. канд. дис. Рига, 1967. С. 17-19.
- ¹⁴ Лозе И.А. Поселения каменного века Лубанской низины... С. 63-67.
- ¹⁵ Ibid. Tables 33, 34. P. 61, 62.
- ¹⁶ Ibid. Tables 33-37. P. 59-67.
- ¹⁷ Лозе И.А. Поселения каменного века Лубанской низины... С. 48-52.
- ¹⁸ Гирининкас А. Критуонас. Средний и поздний неолит... С. 48, 49. Рис. 55, 56.
- ¹⁹ Лозе И.А. Поздний неолит и ранняя бронза Лубанской равнины. Рига, 1979. С. 82-88.
- ²⁰ Rimantienė R. Akmens amžius Lietuvoje. Vilnius, 1984. P. 123-128.
- ²¹ Гирининкас А. Критуонас. Средний и поздний неолит. С. 51-55.
- ²² Яните Л.Ю. Поселения эпохи неолита и раннего металла в приустье реки Эмайгы... С. 137-139.
- ²³ Лозе И.А. Поздний неолит и ранняя бронза Лубанской равнины. С. 82-88. Рис. 59-62.
- ²⁴ Гирининкас А. Критуонас. Средний и поздний неолит... С. 51-54. Рис. 58-66.
- ²⁵ Лозе И.А. Поздний неолит и ранняя бронза Лубанской равнины. С. 131-132.
- ²⁶ Денисова Р.Я. Антропология древних балтов. Рига, 1975. С. 67-68.
- ²⁷ Гирининкас А. Критуонас. Средний и поздний неолит... С. 106.
- ²⁸ Lietuvių etnogenėzė. Vilnius, 1987. P. 41-44.
- ²⁹ Gimbutas M. Die Balten: Geschichte einer Völker im Ostseeraum. München, Berlin, Herbig, 1983. S. 68.
- ³⁰ Gimbutienė M. Baltai priešistoriniais laikais. Vilnius, 1985. P. 48-50.
- ³¹ Gimbutienė M. Baltai priešistoriniais laikais. P. 50-58.
- ³² Седов В.В. Балты и славяне в древности (по данным археологии) // Из древнейшей истории балтских народов. Рига, 1980. С. 15.
- ³³ Лозе И.А. Этнокультурная ситуация в бассейне верхнего и среднего течения Даугавы и Днепра в эпоху ранней бронзы (по археологическим данным) // Uralo-Indogermanica. Балто-славянские языки и проблема урало-индоевропейских связей: Материалы 3-й балто-славянской конференции 18-22 июня 1990 г. М., 1990. Ч.1. С. 95-100.

- ких связей: Материалы 3-й балто-славянской конференции 18-22 июня 1990 г. М., 1990. Ч.1. С. 95-100.
- ³⁴ Седов В.В. Балты и финно-угры в древности (по археологическим данным) // Uralo-Indogermanica. Балто-славянские языки и проблема урало-индоевропейских связей: Материалы 3-й балто-славянской конференции 18-22 июня 1990 г. М., 1990. Ч.1. С. 89.
- ³⁵ Римантене Р. К. К вопросу об образовании балтов // Из древнейшей истории балтских народов. С. 10.
- ³⁶ Гирининкас А. Критуонас. Средний и поздний неолит... С. 106.
- ³⁷ Ibid. P. 61.
- ³⁸ Ibid. P. 47.
- ³⁹ Ibid. Fig. 9. P. 18.
- ⁴⁰ Ibid. Fig. 11. P. 19.
- ⁴¹ Лозе И.А. Комплекс культуры шнуровой керамики на поселении Квапаны II (Лубанская низина) // Latvijas PSR Zinātņu Akadēmijas Vēstis, 1987. Nr. 7. Lpp. 36.
- ⁴² Лозе И.А. Поздний неолит и ранняя бронза Лубанской равнины. С. 82-93.
- ⁴³ Loze I. Zur Chronologie der Schnurkeramik in Lettland // Die kontinentaleuropäischen Gruppen der Kultur mit Schnurkeramik. Praha-Štírnice, 1-6, 10. 1990. S. 31-33.
- ⁴⁴ Лозе И.А. Этнокультурная ситуация в бассейне верхнего и среднего течения Даугавы и Днепра... С. 95-100.

Ildikė Loze

KULTŪRŲ DIFERENCIACIJA RYTŲ PABALTIJYJE VĒLYVAJAME NEOLITE

Reziumė

Nustatyta, kad Pamarių (Žucevo) kultūroje slypi virvelinės keramikos kultūros bendrojo horizonto, rutulinių amforų kultūros ir Nemuno kultūros komponentai. Tačiau, atsižvelgiant ir į Latvijos teritorijoje sukauptą medžiagą, ypač iš Lubanos žemumos paminklų, galima šios teritorijos virvelinėje keramikoje išžiūrėti ir vidurio Europos komponentų. Virvelinė keramika ir ją lydintis inventorių Latvijoje, Lubanos žemumos paminkluose, kaip ir Kretuono apyežeryje Lietuvoje, aptinkama tose pačiose gyvenvietėse, kaip ir kitų vietinės kilmės vėlyvojo neolito kultūrų kompleksai. Skirtumas tas, kad Kretuono apyežerio paminkluose virvelinė keramika stratigrafiškai slūgso virš vėlyvosios Narvos kultūros sluoksnio keramikos.

Lubanos žemumoje vyrauja virvelinės keramikos kultūrai būdingas titnago ir akmens inventorių. Šie dirbiniai aiškiai vyrauja antrojo Abuoros tipo kompleksuose, nors juose aptikta trijų rūšių vietinės kilmės keramikos - su ornamentais lygiame puodo paviršiuje, su audinių atspaudais ir su atspaudais audinių ant lentelių. Vargu ar dėl virvelinės keramikos kultūros gyventojų negausumo šioje teritorijoje vėlyvojo neolito kompleksuose Lubanos žemumoje vyrauja vietinės kilmės ankstyvoji keramika šalia virvelinės keramikos kultūros titnago ir akmens dirbinių. Iš A. Girininko ir mūsų tyrinėjimų galime spręsti, kokia sudėtinga yra buvusi etnokultūrinė situacija vėlyvajame neolite Latvijoje ir Lietuvoje.

Rytų Latvijoje neaptikta gyvenviečių su grynų virvelinės keramikos kultūros kompleksu. Pagal Abuoros tipo paminklų prie Lubanos ežero tyrinėjimus galima pastebėti, kad atvykėlių srautas, užplūdo nuo seno vietinių gyventojų pamėgtas sritis, atsinešdamas ne tik savo keramiką, bet ir akmenis, titnago ir gintaro dirbinių tipus. Šį gyventojų srautą, atplūdusį ne anksčiau kaip 2300 m. pr. Kr., galima būtų sieti su rytų baltų ištakomis. Jis ir sudarė pagrindą Rytų Latvijos baltizacijai žalvario amžiaus pradžioje (taip vadinama Lubanos kultūra).

Ильдике Лозе

О КУЛЬТУРНОЙ ДИФЕРЕНЦИАЦИИ В ПОЗДНЕМ НЕОЛИТЕ ВОСТОЧНОЙ ПРИБАЛТИКИ

Резюме

При изучении Жучевской культуры установлено, что она содержит компоненты "общеевропейского горизонта", культуры шарообразных амфор, а также неманской культуры.

В свою очередь, взвешивание фактов, констатированных на территории Латвии, в том числе на поселениях Лубанской низины, позволяет выдвинуть тезис о наличии не только элементов "общеевропейского", но и "среднеевропейского" горизонта в комплексе шнуровой керамики этой территории.

Шнуровая керамика и сопровождающий ее инвентарь на территории Лубанской низины, как и в приозерье Крятуонас встречены совместно с другим позднеолитическим комплексом на одних и тех же поселениях, имевших местное происхождение. Разница заключается лишь в том, что на приозерье Крятуонас шнуровая керамика стратиграфически залегает над позднеарварской.

На поселениях Лубанской низины установлено явное преобладание кремневого и каменного инвентаря, характерного для культур шнуровой керамики. Прослежен явный перевес этих изделий над изделиями второго комплекса типа поселения Абора, имевшего три вида керамики пористой массы (с ornamentацией на гладкой поверхности сосуда, а также с поверхностью, покрытой отпечатками ткани или ткани на дощечках).

Свыше 130 сосудов шнуровой керамики при преобладании пористой керамики местного происхождения в позднеолитических комплексах поселений Лубанской низины при наличии ярко выраженной кремневой и каменной индустрии носителей культуры шнуровой керамики вряд ли может быть объяснено следствием малочисленности населения культуры шнуровой керамики на этой территории.

Детальные подсчеты сосудов поселений приозерья Крятуонас А. Гириникасу показали, что 130 сосудов шнуровой керамики были обнаружены на поселении Крятуонас 1А. Явление, установленное нами и А. Гириникасом в приозерье Крятуонас, указывает на всю сложность структуры этнокультурных образований в позднем неолите восточной части Латвии и Литвы.

Территория Восточной Латвии не располагает поселениями с чистыми комплексами шнуровой керамики. Наблюдения, сделанные при изучении поселений типа Абора на Лубанской низине, указывают на специфику процесса заселения пришлового потока носителей культуры шнуровой керамики, выбравших для оседлости ранее заселенные места носителями местной позднеолитической культуры, принося с собою не только собственную керамику, но и яркий каменный, кремневый и янтарный инвентарь.

Таким образом, именно этот поток населения, проникший на территорию Лубанской низины и осевший здесь не ранее 2300 г. до Р. Х., может быть сопоставлен с истоками восточно-балтского этноса, легшими в основу балтизации населения Восточной Латвии в эпоху ранней бронзы (т.н. Лубанская культура).

Valdemaras Šimėnas

VAKARŲ IR RYTŲ BALŲ RIBOS KAITA ARCHEOLOGIJOS DUOMENIMIS

Nustatyti vakarų ir rytų baltų etnines ribas nėra taip paprasta. Pirmieji atskirti šiuos baltus pabandė kalbininkai XIX a. viduryje pastebėję tam tikras fonetines ir gramatines skirtynes tarp lietuvių, latvių ir prūsų kalbų.

Pagrindiniai skirtumai, leidę išskirti rytų ir vakarų baltus, buvo dvibalsių *ei* ir *ie* kaita. Antai, kur lietuvių ir latvių *ie*, prūsai dėsningai turi *ei* (*deinan*, *deivs*, *prei*). Taip pat rytų ir vakarų baltai turi skirtingas priebalsių samplaikas, pvz.: lietuvių kalboje *kl*, *gl*, *gn*, tuo tarpu prūsų kalboje *tl*, *dl*, *bn* (*eglē* - *edlė*, *dugnas* - *dubnas*), lietuvių kalboje *dž*, *č*, o latvių kalboje *ž*, *š*, prieš *a*, *o*, *u* atitinka prūsų *d*, *t* (*medžiai* - *median*). Prūsai taip pat turi žodžių, jų reikšmių ar formų, kurių nėra rytų baltų kalbose. Be to, prūsai turėjo ir bevardę giminę, kurios neturi rytų baltai. Taip pat skyrėsi prūsų kalbos linksniavimo dėsniai, įvardžiai ir skaitvardžiai. Visa tai rodo, kad prūsų kalba, nors yra gimininga lietuvių bei latvių kalboms, nuo abiejų ir skiriasi, vadinasi, yra skirtinga kalba¹.

Iš karto reikia atkreipti dėmesį į tai, kad kalbininkai šias dvi kalbų grupes išskyrė remdamiesi pačiais bendriausiais bruožais. Taip pat reikia turėti omenyje, kad kalbos grynų pavidalų, tokios, kokias teoriškai nustatė kalbininkai, praktiškai tikrovėje neegzistavo. Jos visuomet buvo persipynusios, susimaišiusios ir turėjo kaimyninėms gentims būdingų savybių. Tiek prūsų, tiek lietuvių ir latvių kalbos formavosi tūkstantmečiais. Į jų sudėtį įėjo keliolika smulkesnių gentinių junginių, kurių kalbinę priklausomybę šiandien jau sunku nustatyti, o kartais ir visiškai nebeįmanoma. Todėl, matyt, teisūs tie kalbininkai, kurie teigė, kad skilimas į vakarų ir rytų baltų kalbas nebuvo griežtas, visą laiką būta tam tikrų pereinamųjų dialektų². Be to, tyrinėtojai kol kas neužakcentavo, kad riba tarp rytų ir vakarų baltų nebuvo pastovi ir, amžiams bėgant, kito. Taigi mano tikslas atkreipti tyrinėtojų dėmesį į šį ribos kitimą. Tai leis susikalbėti daugeliui kalbininkų ir istorikų. Suprantant problemos sudėtingumą ir žinant, kad neįmanoma sudaryti universalaus genčių susiskirstymo modelio, bus pasistengta išskaidyti medžiagą atskirais chronologiniais laikotarpiais, taip pat, remiantis archeologine medžiaga, bendriausiais bruožais sumodeliuoti vakarų ir rytų baltų ribos kaitą. Iš karto pabrėžiu, kad tai nėra griežtos ribos nustatymas, kartais - tik tendencija. Ateityje tai leis paaiškinti kalbininkų pastebėtų vakarų baltų kalbos savybių atsiradimą tradicinėje rytų baltų teritorijoje.

Kalbininkų darbuose išryškėja jų tyrinėjimų komplikotumas, dažnai susiduriama su sunkiomis, kartais neišsprendžiamomis problemomis. Rekonstruojant baltų kalbos sistemą, iškyla labai didelių sunkumų. Tai